

К. О. Тарасенко, студентка групи ВПВПС–21–4 (*ХНУРЕ, Харків*)

Н. О. Ластовець, канд. іст. наук, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

РОЛЬ МОВИ В ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

Мова – це важливий засіб спілкування і, одночасно, визначальна ознака держави. У процесі створення та становлення суверенної держави мові відводиться провідна роль, адже мова є фундаментом для об'єднання країни, основою для творення національної ідентичності. Історичний досвід свідчить про те, що вона також була і залишається об'єктом державної підтримки та регулювання.

Мета статті – дослідити та проаналізувати роль мови в процесі державотворення України.

Актуальність теми є очевидною, оскільки зміцнення державного статусу української мови передбачає стимулювання процесу побудови сучасної України. Дослідженням національного питання на різних етапах української історії займалися Т. Панько [2], П. Кралюк [1], І. Штогрін [4].

Українська мова – не лише засіб спілкування, а й скарбниця духовного і культурного спадку українського народу. У створених протягом віків різноманітних формах буття української мови (старовинні усні перекази й літописи, народні пісні й думи, казки й міфи, поетичні й прозові твори тощо) зберігаються історична пам'ять і досвід нації, глибинні витoki її світоглядних і моральних цінностей, віддзеркалюються національні традиції і узвичаєння, звичаї і навички, тобто ознаки, що притаманні саме цій спільноті.

Постійні заборони та обмеження вживання української мови не змогли зламати український народ, адже незважаючи на адміністративно-силовий тиск та дискримінації, численні арешти науковців, визначних діячів науки, культури та освіти, він ніколи не залишав своєї мови. Докази цього проявляються в мистецтві того часу: в літературі, саме існування якої відзначало стійкість та силу українського духу, та театрі. Одним із таких представників був Лесь Курбас, який не тільки привніс багато новацій до українського театру. У його модерних п'єсах головними були не традиційні декорації та бутафорія, а почуття, що хвилюють глядача. Їх тематикою були проблеми українізації, історичної пам'яті народу, правдиве зображення тогочасного життя. Завдяки таким діячам, як він, формувалося таке суспільство, яке не вважало, що Москва – це центр світу, або радше Росія.

Незважаючи на складні умови тривалих періодів бездержавності української нації та її територіальної роз'єднаності, українська мова зберегла свою самодостатність і, врешті-решт, стала важливим чинником воз'єднання українських земель і відновлення соборної незалежності України. Як сказав Пантелеймон Куліш у своєму вірші «До рідного народу»: «Єдиний в тебе скарб – прапращурівське слово». Письменник зробив чимало для того, аби українська мова отримала «права громадянства», щоб нею друкувалися різні твори – як для простолюду, так і для вчених людей. Він керувався тим, що саме мова є основою української нації.

Поетично і влучно про мову писав Панас Мирний, який назвав мову найдорожчим скарбом народу. Він писав: «Мова – така ж жива істота, як народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть задля його душі, смерть задля всього того, чим він відрізняється від інших людей». Молодий Мирний цікавиться етнографічним матеріалом – цим, на його думку, невичерпним джерелом для вивчення життя народу. Вивчення української етнографії розкривало перед письменником історію народу, давало матеріал для роздумів, художніх узагальнень. У статтях і листах періоду революції 1905 р. П. Мирний підносить питання про суспільну роль рідної мови. Так, у листі до Я. В. Жарка він з радістю сповіщає, що «після довгого мовчання має загомоніти рідне слово»; на сторінках полтавського журналу «Рідний край». П. Мирний закликає письменників «гукнути так, щоб луна пішла на всю Україну».

У численних зауваженнях П. Мирного про мову художніх творів різних жанрів найважливішими вимогами були: народність, чистота та оригінальність мови. Народна мова, у розумінні Панаса Мирного, – це «жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування». Отже, це мова, що створена багатовіковою історією народу. У ній відкладені і назви побуту, і звичаї народу, його уподобання; нею складена народна пісня, казка, приказка, дотеп тощо; вона обслуговує різноманітні процеси суспільного виробництва, усю суспільну практику народу, що її витворив [3].

Таким чином, протягом багатьох століть український народ боровся за свої «мовні права», що було шляхом до зародження, а згодом і відродження української нації. Рідна мова завжди була ключовим фактором національного державотворення, на що постійно вказували українські творчі діячі, які посприяли збереженню історичної пам'яті та досвіду нації у своїх творах. Незважаючи на те, що Україна існує як самостійна держава вже тридцять років, роль мови в процесі державотворення залишається актуальною і до сьогодні.

Література

а.і.1. Крالیук П. М. Україна vs Росія. Пантелеймон Куліш керувався тим, що саме мова є основою української нації. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30090635.html>.

а.і.2. Панько Т. Мова в утвердженні України як самостійної держави. *Розбудова держави*. 1994. № 11. С. 35–40.

а.і.3. Шаровська О. Питання розвитку української літературної мови XIX століття у висвітленні Панаса Мирного. URL: https://md-eksperiment.org/etv_page.php?page_id=3500&album_id=120&category=STATJI.

4. Штогрін І. Що зробив убитий чекістом у Сандармоху українець Лесь Курбас для світового театру. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29790030.html>